

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Model cenedlaethol ar gyfer gweithio'n rhanbarthol

Canllawiau

Dogfen ganllawiau rhif: 126/2014
Dyddiad cyhoeddi: Chwefror 2014

Model cenedlaethol ar gyfer gweithio'n rhanbarthol

- Cynulleidfa** Consortia rhanbarthol, prif weithredwyr a chyfarwyddwyr addysg cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol yng Nghymru; awdurdodau esgobaethol; penaethiaid a chyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir yng Nghymru; cyrff cenedlaethol a lleol eraill sy'n ymwneud ag addysg yng Nghymru.
- Trosolwg** Mae'r model cenedlaethol ar gyfer gweithio'n rhanbarthol yn amlinellu ein gweledigaeth ar gyfer consortia rhanbarthol ac ar gyfer gwella ysgolion yn ogystal â swyddogaethau perthnasol pob haen (ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol) yn y system addysg.
- Camau i'w cymryd** Dim – er gwybodaeth yn unig.
- Rhagor o wybodaeth** Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:
Yr Is-adran Rheolaeth ac Effeithiolrwydd Ysgolion
Yr Adran Addysg a Sgiliau
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
Ffôn: 029 2082 6050
e-bost: SMED1@cymru.gsi.gov.uk
- Copïau ychwanegol** Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru yn www.cymru.gov.uk/addysgasgiliau

Cynnwys

1. Cenhadaeth, gwerthoedd ac egwyddorion ar gyfer gwella ysgolion yn effeithiol	1
Gweledigaeth a diben	1
Model ac egwyddorion allweddol ar gyfer gwella ysgolion	1
Cam 1: Asesu ysgolion	2
Hunanwerthuso ysgolion	2
System genedlaethol ar gyfer categorreddio ysgolion	2
Cam 2: Cynllunio ar gyfer gwella	3
Cam 3: Cyflawni gwelliannau	3
Cam 4: Adolygu effaith	4
Rôl y consortia rhanbarthol i weithredu'r model hwn	4
2. Cwmpas y consortia rhanbarthol	5
Cwmpas gwasanaethau'r consortia	5
3. Cyflawni priod swyddogaethau'r consortia rhanbarthol a'r awdurdodau lleol	7
Cyfrifoldebau'r consortia rhanbarthol	7
Cyfrifoldebau'r awdurdodau lleol	12
4. Llywodraethu ac atebolrwydd	14
Cyd-bwyllgorau	14
Y bwrdd gweithredol	15
Cynllun busnes cyffredinol y consortiwm	16
Cynllun busnes ar gyfer pob awdurdod lleol	17
Craffu a chyswllt rhwng awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol	18
Atebolrwydd a pherthynas â Llywodraeth Cymru	18

Digwyddiadau herio ac adolygu	18
Perthynas ag ysgolion	19
Arolygiad Estyn	19
5. Trefniadaeth a gweithrediad y consortia	21
Trefniadaeth ganolog y consortiwm	21
Swyddogaeth y rheolwr gyfarwyddwr	21
Cyllid	23
Amserlenni	23
Atodiad A: Model llywodraethu consortia	25
Atodiad B: Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol	26
Sail isafswm cyfraniadau'r Awdurdodau Lleol	26
Tablau	27

1. Cenhadaeth, gwerthoedd ac egwyddorion ar gyfer gwella ysgolion yn effeithiol

Gweledigaeth a diben

Mae llwyddiant Cymru ar lwyfan fyd-eang yn y dyfodol yn ddibynnol ar bobl ifanc clyfar, medrus, hapus ac iach, ac ar system addysg a fydd yn helpu i'w meithrin. Cafodd ein cynigion yn y cytundeb hwn eu cynllunio i gyflawni hyn drwy gefnogi camau i ddiwygio'r ffordd y mae awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol a Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi arweinwyr ysgolion, llywodraethwyr ac athrawon a, thrwy'r broses hon, helpu i ragori wrth addysgu, a hynny mewn ystafelloedd dosbarth rhagorol mewn ysgolion rhagorol.

Bydd adolygiad Hill yn helpu i siapiao rhaglen diwygio addysg Cymru ac mae'r model cenedlaethol ar gyfer gwella ysgolion yn rhan annatod o hynny. Caiff y model cenedlaethol ei ddatblygu ar y cyd gan ysgolion, awdurdodau lleol, y consortia rhanbarthol a Llywodraeth Cymru. Mae'n cydnabod y rôl bwysig sydd gan bob haen i'w chwarae i wella deilliannau ar gyfer plant a phobl ifanc. Gall y model cenedlaethol greu'r strwythurau a diffinio'r fframwaith y bydd y bartneriaeth hon yn gweithio oddi mewn iddynt. Ond, i wella addysg a chyfleoedd bywyd yn y fath fodd ag y mae pob plentyn yng Nghymru yn ei haeddu, rhaid wrth ymrwymiad a diben moesol cyffredin drwy'r system gyfan.

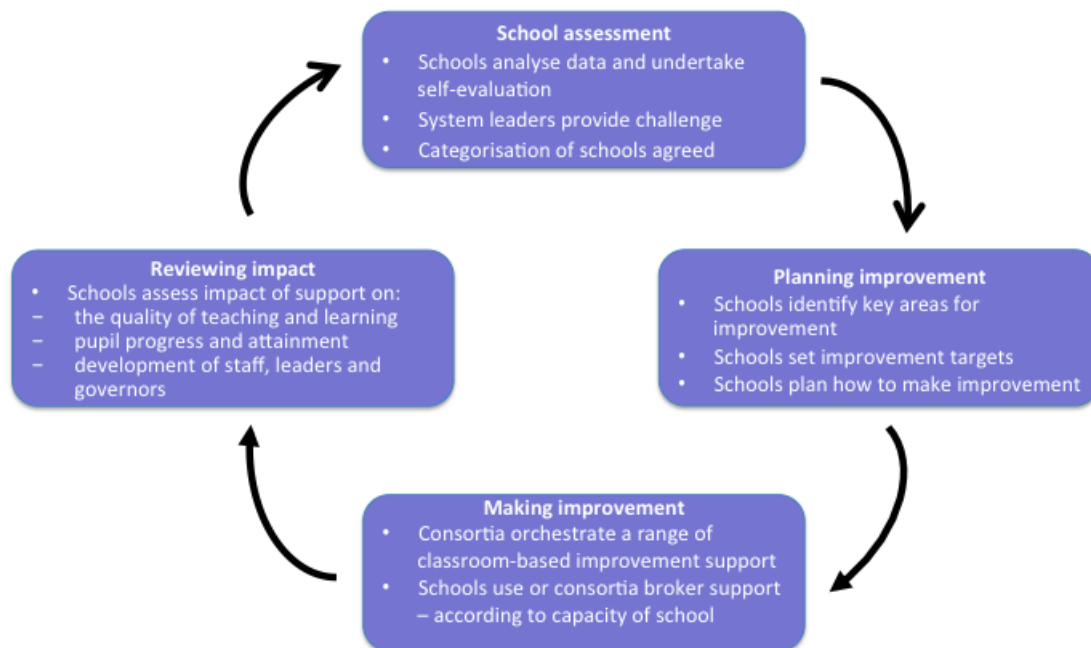
Mae awdurdodau lleol yn cadw'r cyfrifoldebau statudol am ysgolion a gwella ysgolion. Seiliwyd y model cenedlaethol ar weledigaeth o gonsortia gwella ysgolion rhanbarthol a fydd yn gweithio ar ran awdurdodau lleol i arwain, trefnu a chydlynu gwelliannau ym mherfformiad ysgolion ac yn addysg ein pobl ifanc. Helpu'r rheini sy'n addysgu ein plant a'n pobl ifanc yw prif genhadaeth a diben ein consortia rhanbarthol. Yn y dyfodol, felly, eu swyddogaeth, nad yw'n agored i drafodaeth, fydd cefnogi ysgolion ac awdurdodau lleol gyda'u hymdrechion i:

- wella deilliannau dysgu ar gyfer pob person ifanc;
- sicrhau bod yr addysgu a'r dysgu a geir o safon;
- cefnogi a galluogi arweinwyr ysgolion i arwain eu hysgolion yn well.

Model ac egwyddorion allweddol ar gyfer gwella ysgolion

Mae ysgolion yn ganolog i'r model cenedlaethol newydd hwn. Cyfrifoldeb llywodraethwyr, arweinwyr ysgolion, athrawon ac aelodau eraill o staff yw gosod disgwyliadau uchel ar gyfer disgyblion, gan geisio'n barhaus i wella safon yr addysgu a'r dysgu, codi safonau, rhannu arferion da a dysgu oddi wrth ei gilydd drwy bartneriaethau dilys a threfniadau cefnogi o ysgol i ysgol. Mae Ffigur 1 yn disgrifio cylch blynyddol o wella ysgolion, yr ydym o'r farn y dylai pob ysgol ei fabwysiadu. Bydd y model hwn yn gyfarwydd i lawer o ysgolion a bydd rhai eisoes yn ei ddilyn.

Ffigur 1: Cylch blynyddol o wella ysgolion

Cam 1: Aesu ysgolion

Mae angen i ysgolion adnabod eu hunain a gwerthuso eu cryfderau a'u gwendidau. Mae asesu'n broses gyson i athrawon ac arweinwyr ysgolion, fel ei gilydd, ac mae'n cael ei wneud ar sail gweithgarwch hunanwerthuso a chategoreiddio ysgolion.

Hunanwerthuso ysgolion

Unwaith y flwyddyn, dylai'r hunanwerthuso blynyddol, sy'n cynnwys pob adran o ysgol a phob agwedd ar fywyd yr ysgol, fod yn sbardun rheolaidd i bob ysgol archwilio sut mae'n perfformio ar ran ei holl dysgwyr. Mae angen inni sicrhau bod gan ysgolion y gallu i wneud hyn a bod systemau clir o ddata craidd, syml a phwerus i'w cael i gefnogi'r broses hon. Dylai hynny gynnwys data meincnodi fel bod ysgolion yn gallu cymharu eu hunain yn erbyn yr ysgolion gorau a'r rheini sy'n perthyn i'w teulu o ysgolion. Po fwyaf y bydd ysgolion yn ei 'pherchenogi', gyda chymorth yn ôl yr angen, y mwyaf llwyddiannus y bydd y broses honno, a bydd pob ysgol yn gallu bod hyd yn oed yn fwy 'parod at arolwg'. Fel yr awgryma'r enw, bydd cynghorwyr herio yn y consortia yn herio ac yn sicrhau bod y broses yn cael ei chynnal gydag uniondeb - yn arbennig yn achos yr ysgolion hynny sydd mewn perygl o beri pryder neu sy'n peri pryder.

System genedlaethol ar gyfer categoreiddio ysgolion

Mae pob consortiwm wedi datblygu ei system ei hun ar gyfer categoreiddio ysgolion. Fodd bynnag, fel rhan o'r gwaith ar y model cenedlaethol, mae pob consortiwm wedi cytuno i weithio tuag at system genedlaethol ar gyfer categoreiddio ysgolion, a fydd yn weithredol o 1 Ebrill 2014 ymlaen. Bydd y dull cenedlaethol hwn yn cefnogi ysgolion wrth iddynt hunanwerthuso.

Cam 2: Cynllunio ar gyfer gwella

Dylai ysgolion ddefnyddio eu hasesiadau hunanwerthuso, a'r cryfderau a'r gwendidau a ddatgelir ganddynt, i benderfynu sut mae angen iddynt newid wrth weithredu. Yn aml, bydd y syniadau hyn yn cael eu cynnig yn naturiol gan yr ysgolion a'r athrawon eu hunain ond gellid hwyluso'r broses drwy sicrhau bod 'arferion da' ar gael gan ysgolion eraill. Bydd ysgolion sydd mewn perygl o beri pryder neu sy'n peri pryder yn cael y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt i wneud hyn oddi wrth y cynghorwyr herio.

Dylai ysgolion osod targedau y gallant fesur eu perfformiad yn eu herbyn. Dylai'r targedau gynnwys gwella'r broses - er enghraifft, safon yr addysgu a'r dysgu, marcio llyfrau neu adborth - a'r deiliannau o ran gwella cyrhaeddiad a chynnydd. Gwaith y cynghorwyr herio fydd herio penaethiaid a llywodraethwyr i osod targedau i ymgyrraedd atynt a fydd yn sicrhau bod lefelau cymhelliant yn uchel a bod cyrhaeddiad disgyblion yn sylweddol well.

Cam 3: Cyflawni gwelliannau

Galluogi a chefnogi ysgolion i fanteisio ar amrywiaeth o ddulliau newydd a dulliau y profwyd eisoes eu bod yn llwyddiannus yn yr ystafell ddosbarth, eu rhannu a'u defnyddio, ddylai fod yn ganolog i gyflawni'r gwelliannau angenrheidiol mewn ysgolion. Bydd hyn yn cynnwys rhaglenni datblygu a fydd yn alinio hyfforddiant i athrawon â gwaith grŵp rhyngddynt i arsylwi ar ei gilydd a choetsio ei gilydd, ar gyfer rhoi arferion gwell ar waith a defnyddio Ymarferwyr Arweiniol. Mae arferion da i'w canfod ym mhob ysgol y gellir eu rhannu 'yn yr ysgol' ac y gellid eu defnyddio fel sylfaen ar gyfer gweithgarwch gwella o ysgol i ysgol. Bydd mwy o ysgolion yn perthyn i ffederasiynau a mwy eto yn perthyn i glystyrau. Bydd mwy o ddefnydd o brifathrawiaeth weithredol i gynyddu i'r eithaf werth a photensial ein harweinwyr ysgol gorau. Gallai awdurdodau lleol hefyd fod ar eu hennill yn sgil y newidiadau i drefniadaeth a llywodraethu a ddaw fel rhan o wella ysgolion.

Y consortia fydd yn hwyluso ac yn trefnu'r cydweithio hwn. Bydd yna hefyd raglenni ar lefel consortiwm a fydd yn tynnu ar arbenigedd yr ymarferwyr a'r ysgolion gorau yn y rhanbarth. Bydd cymorth yn dod hefyd o'r sector preifat a'r sector gwirfoddol ac, yn wir, o gymunedau lleol y gellid eu cydweddu ag anghenion ysgolion a'u hathrawon. Bydd gan y sectorau addysg bellach ac uwch hefyd lawer o unigolion a chyrsgiau a allai helpu i ddatblygu athrawon ac ysgolion. Beth bynnag y bo ffynhonnell y cymorth, mae'n hanfodol ei deilwra yn ôl cyd-destun cymdeithasol, ieithyddol a diwylliannol pob ysgol.

Dylid annog a galluogi ysgolion sydd â'r gallu i wneud hynny i arwain ar eu gwelliannau eu hunain a defnyddio eu hadnoddau eu hunain, felly. Yng nghyswllt yr ysgolion hynny sydd mewn perygl o beri pryder neu sy'n peri pryder, cyfrifoldeb y consortia fyddai helpu i gydweddu a broceru'r gefnogaeth sy'n angenrheidiol yn unol â'r gefnogaeth sydd ar gael.

Dylid meithrin arweinyddiaeth ysgolion ar bob lefel a'i datblygu drwy raglenni hyfforddiant, coetsio, neilltuo mentoriaid a darparu cyfleoedd i arweinwyr sy'n datblygu gael secondiad i ysgol arall.

Cam 4: Adolygu effaith

Dylai ysgolion, athrawon a chonsortia ystyried effaith eu gweithredoedd ar gyflawniad pob plentyn a phenderfynu sut i newid eu cynlluniau a'u camau gweithredu yn y dyfodol. Ar y cyfan, bydd pob consortiwm yn mabwysiadu athroniaeth debyg yng nghyswllt y cylch cynllunio ac adolygu a hyrwyddir i ysgolion yn Ffigur 1 uchod. Y cylch blynyddol o gynlluniau ar lefel ysgol, adran, unigolyn, awdurdod lleol a chonsortiwm sy'n sicrhau bod pob rhan o'r system yn gydnaws â'i gilydd.

Rôl y consortia rhanbarthol i weithredu'r model hwn

Dylid cynllunio gwasanaethau consortia ar y cyd ag ysgolion er mwyn symud tuag at systemau data cyffredin/a rennir. Dylai arbenigedd rhagorol mewn dadansoddi a herio anghenion gwella ysgolion fod wrth wraidd y gwasanaethau hyn. Ni ddylid dibynnu ar gyflogi nifer mawr o staff amser llawn i gyflenwi gwasanaethau consortia. Yn hytrach, dylai staff craidd fanteisio ar sgiliau'r penaethiaid gorau yn eu rhanbarthau, ynghyd ag arbenigwyr ar wella ysgolion, a dylid bod yn hyblyg wrth ddefnyddio cyllidebau i gomisiynu'r gefnogaeth sydd ei hangen ar ysgolion.

Dylai'r berthynas a'r llinellau atebolrwydd rhwng awdurdodau lleol a'r consortia rhanbarthol fod yn glir er mwyn i bob un yn y system addysg ddeall pwy sy'n gyfrifol am beth.

Bydd y modd y caiff y model hwn ei weithredu yn newid dros amser. Wrth i ysgolion ac athrawon ddatblygu dros y ddwy neu dair blynedd nesaf, ac wrth iddynt gynyddu mewn hyder a chael mwy o wybodaeth, byddant yn disgwyl mwy o annibyniaeth, ymreolaeth a rhyddid i wneud eu penderfyniadau eu hunain. Mesur o lwyddiant y consortia rhanbarthol fydd y ffaith eu bod yn peidio â bodoli ar eu ffurf bresennol ymhen amser, gan fod eu gwaith wedi dirwyn i ben.

2. Cwmpas y consortia rhanbarthol

Cwmpas gwasanaethau'r consortia

Mae'n bwysig bod eglurder ynghylch cwmpas y swyddogaethau a gwasanaethau a ddarperir gan y consortia rhanbarthol, a'r hyn y gall ysgolion ac awdurdodau lleol ei ddisgwyl ganddynt. Dyma rai o'r gwasanaethau a gynigir gan y consortia rhanbarthol:

- gwella ysgolion – a ddiffinnir fel strategaethau ymyrryd, herio a chefnogi a ddarperir gan gonsortia rhanbarthol a fydd yn gwella'r addysgu a'r dysgu yn yr ystafell ddosbarth ac yn arwain at well cyrhaeddiad a chynnydd ymhlith disgyblion ar bob lefel ac ym mhob cyd-destun, gan gynnwys cau bylchau mewn cyrhaeddiad, a mynd i'r afael ag anghenion penodol (er enghraifft, anghenion dysgwyr ag Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) neu ddysgwyr Mwy Galluog a Thalentog (MAT));
- casglu, dadansoddi a chymhwyso data - a ddiffinnir fel casglu, oddi wrth awdurdodau lleol ac ysgolion, ddata ar berfformiad disgyblion ac ysgolion a'r cynnydd ar draws pob rhanbarth (yn seiliedig ar y setiau data craidd sy'n deillio o amcanestyniadau gan Lywodraeth Cymru a Fischer Family Trust), defnyddio'r data hynny i feincnodi a herio perfformiad ysgolion a, gyda'r ysgolion eu hunain, gosod targedau heriol ar gyfer gwella;
- cefnogi datblygiad arweinyddiaeth ysgolion ar bob lefel - sy'n cynnwys datblygu cyfleoedd i arweinwyr sy'n datblygu ac arweinwyr ar lefel uchel i ddatblygu eu profiad a'u harbenigedd drwy fynd ar aseiniadau a secondiadau i ysgolion eraill, yn ogystal â chomisiynu a chydlynu'r ddarpariaeth o ran rhaglenni hyfforddi a datblygu;
- cefnogi a hyrwyddo datblygiad agweddau ar wella ysgolion sy'n gysylltiedig â lles y dysgwr, gan gynnwys materion megis ymddygiad a phresenoldeb;
- sicrhau bod y modd o gyflwyno'r fframweithiau Llythrennedd a Rhifedd cenedlaethol yn effeithiol ar draws bob ysgol a chydlynu a sicrhau ansawdd y ddarpariaeth hyfforddi a datblygu i gyflawni hyn;
- herio perfformiad lleoliadau'r Cyfnod Sylfaen, a'u modd o gyflawni, ac asesu'r angen am gefnogaeth hyfforddi a datblygu, cyn comisiynu, cydlynu a sicrhau ansawdd y ddarpariaeth;
- alinio'r strategaethau 14-19 cenedlaethol a lleol ar draws ardal y consortiwm yn ehangach i helpu i godi safonau yn y pynciau craidd, sef Cymraeg/Saesneg a mathemateg, sicrhau bod cyrsiau o safon yn cynnig hyfforddiant perthnasol i ddisgyblion a chyfrannu'n effeithiol at strategaethau adfywio;
- gweithio gydag awdurdodau lleol i sicrhau bod eu cynlluniau ar gyfer datblygu a gweithredu strategaethau'r rhaglen Ysgolion ar gyfer yr 21ain Ganrif yn mynd law yn llaw â'r cynlluniau ar gyfer gwella ysgolion;

- sicrhau bod modd cyflawni nodau Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru drwy wneud yn siŵr bod y Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg a'r Grant Cymraeg mewn Addysg wedi'u halinio ar draws pob un o'r awdurdodau lleol sy'n rhan o'r consortia rhanbarthol, fel bod cysondeb wrth ddatblygu rhagoriaeth mewn addysgeg, nid yn unig ar draws y sectorau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, ond hefyd o ran cyflwyno'r Gymraeg fel ail iaith;
- comisiynu, cydlynu a sicrhau ansawdd gwasanaethau hyfforddi a chynghori llywodraethwyr o safon, gan gynnwys y gofynion ar gyfer hyfforddiant gorfodol i lywodraethwyr;
- darparu cyngor adnoddau dynol arbenigol i gefnogi penaethiaid a chyrrff llywodraethu i fynd i'r afael â materion yn gysylltiedig â rheoli perfformiad a medrusrwydd.

Mae pob plentyn yn bwysig. Mae gan ysgolion a cholegau ddyletswydd i ddarparu cwricwlwm a chefnogaeth bersonol briodol i ddisgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol ac anghenion addysgol arbennig. Fel rhan o'u swyddogaeth gwella ysgolion, felly, bydd y consortia yn helpu ysgolion i ddarparu addysg o safon i'r grwpiau hyn o ddisgyblion ac i sicrhau bod eu cyrhaeddiad a'u cynnydd gyda'r gorau posibl drwy dynnu ar arbenigedd yr ysgolion arbennig gorau, ac arferion da a systemau a fabwysiadwyd gan y lleoliadau prif ffrwd gorau. Dylai gweithdrefnau a phrotocolau a chynlluniau busnes y consortia, felly, ddangos eu bod yn rhoi sylw llawn i blant sydd ag AAA a dylid cynllunio systemau data i ddangos y cynnydd y maent yn ei wneud. Gallai fod angen iddynt dynnu hefyd ar gefnogaeth arbenigol oddi wrth awdurdodau lleol lle bo hynny'n briodol.

Yr awdurdod lleol fydd yn gyfrifol o hyd am gyflenwi gwasanaethau arbenigol, rhoi datganiadau i ddisgyblion ac am y gweithdrefnau cyfreithiol sy'n diogelu lles a hawliau plant ag anghenion arbennig. Dylai'r consortia, yr awdurdodau lleol a'r ysgolion sicrhau bod gwasanaethau ar gyfer disgyblion AAA yn cael eu halinio'n agos.

Yr awdurdodau lleol hefyd fydd yn parhau â'r cyfrifoldeb am ddarparu - naill ai drwy gyflogi eu staff eu hunain neu drwy weithio mewn partneriaeth ag awdurdod lleol arall - drefniadaeth ysgolion a lleoedd ysgolion, darpariaeth anghenion addysgol arbennig ac anghenion dysgu ychwanegol, cludiant i'r ysgol, prydau ysgol, gwasanaethau diogelu, gwasanaethau lles addysg, ymddygiad a phresenoldeb a chyflog ac amodau gwasanaeth gweithwyr. Mewn rhai achosion, gallai awdurdodau lleol mewn rhanbarth ddewis comisiynu'r swyddogaethau hyn gan eu consortiwm a gallai trefniadau o'r fath gadarnhau prif gyfrifoldeb y consortia, sef gwella ysgolion. Fodd bynnag, nid oes amheuaeth yn y model cenedlaethol mai gwella ysgolion ddylai fod yn flaenllaw i ymdrechion a gweithgarwch y consortia rhanbarthol.

Mae'r adrannau canlynol yn egluro'n fanylach sut bydd consortia rhanbarthol ac awdurdodau lleol yn ymgymryd â'u priod swyddogaethau a gweithio gyda'i gilydd i ddatblygu system integredig sy'n cefnogi ysgolion ac yn osgoi dyblygu gwaith.

3. Cyflawni priod swyddogaethau'r consortia rhanbarthol a'r awdurdodau lleol

Cyfrifoldebau'r consortia rhanbarthol

Mewn perthynas â gwella ysgolion, bydd y consortia rhanbarthol yn **herio** drwy:

- fonitro gwaith a pherfformiad ysgolion, gan ddefnyddio setiau data safonedig Cymru Gyfan, amcanestyniadau Fischer Family Trust a data ysgolion unigol a data yn ystod y flwyddyn ar gynnydd disgyblion a safon yr addysgu a'r dysgu yn yr ystafell ddosbarth, i gategoreiddio perfformiad ac anghenion datblygu ysgol yn unol â'r model gategoreiddio cenedlaethol cytunedig;
- ymchwilio, gydag arweinwyr ysgolion a chadeiryddion llywodraethwyr, i berfformiad a'r ddarpariaeth ar **lefel ysgol gyfan ac ar gyfer amrywiol bynciau, grwpiau blwyddyn ac is-gategoriâu o ddisgyblion**, er mwyn cymharu cynnydd disgyblion unigol, a neu grwpiau ohonynt, â'r cynnydd a wnaed mewn ysgolion eraill tebyg a nodi meysydd o dangyflawni a bylchau mewn cyflawniad;
- cadarnhau, gyda phenaethiaid a chadeiryddion llywodraethwyr, pa feysydd sydd i gael blaenoriaeth ar gyfer gwella a'r strategaethau i'w defnyddio i gyflawni gwelliannau;
- cytuno ar dargedau a fydd yn ymestyn ac yn codi disgwyliadau, gosod y safon ar gyfer gwella ansawdd yr addysgu a'r dysgu a darparu'r meini prawf ar gyfer llwyddo y bydd cyrhaeddiad a chynnydd pob disgybl yn cael eu mesur yn eu herbyn. Pan na ellir dod i gytundeb [yng nghyd-destun ysgolion sydd yn un o gategoriâu Estyn neu sy'n cael eu monitro gan Estyn], bydd y consortiwm yn hysbysu'r awdurdod lleol er mwyn i'r awdurdod, yn unol â'r ddeddfwriaeth bresennol, allu gosod y targedau priodol;
- mae angen gwella'n sylweddol drefniadau asesu ysgolion sy'n destun mesurau arbennig, sy'n cael eu monitro gan Estyn neu awdurdod lleol neu a nodwyd fel arall, drwy'r broses gategoreiddio, fel ysgol sy'n achosi pryder difrifol, a phennu p'un a oes gan lywodraethwyr a thimau arweinyddiaeth ysgolion y gallu a'r ewyllys i arwain ar wella ysgol – a gwneud argymhellion priodol yn ôl yr angen;
- rhoi gwybod am y sefyllfaoedd hynny lle mae ymyrryd statudol yn ofynnol a chynghori ar y math o ymyrryd y gellid ymgymryd ag ef - p'un a yw hynny yn golygu sefydlu ffederasiwn ag ysgol arall, recriwtio pennaeth gweithredol, sefydlu bwrdd gweithredol dros dro neu fesur priodol arall.

Caiff y swyddogaethau hyn eu cymhwyso mewn modd cymesur - hynny yw, bydd yr ysgolion hynny sydd fwyaf angen cefnogaeth yn cael eu monitro'n fwy agos. I'r gwrthwyneb, ni fydd angen monitro ysgolion sy'n perfformio'n gadarn mewn modd mor fanwl. Y swyddogaethau hyn, yn hytrach na chyflenwi rhaglenni a mentrau gwella ysgolion, fydd prif ffocws gweithgarwch y cynghorwyr herio.

Gallai cynghorwyr herio gael eu cyflogi'n amser llawn gan gonsortiw m neu gellid eu penodi'n rhan-amser. Bydd gan y cynghorwyr herio y nodweddion a ganlyn:

- profiad o arwain mewn ysgol lwyddiannus¹;
- arbenigedd mewn dadansoddi a defnyddio data gwella ysgolion;
- dealltwriaeth o sut i roi trefniadau gwella ysgolion ar waith a phrofiad o wneud hynny;
- sgiliau rhyngpersonol cadarn.

Bydd hyn yn golygu cryn newid o ran y swyddogaethau a'r sgiliau angenrheidiol. Bydd angen hygredd ar gynghorwyr herio wrth eu gwaith a dylent ennyn parch ymhlith ysgolion. Bydd Llywodraeth Cymru yn darparu hyfforddiant cenedlaethol i'r rheini a fydd yn ymgymryd â swydd y cynghorwyr herio fel mater o frys. Bydd angen i'r consortia, felly, hwyluso'r hyfforddiant hwn a chynnig secondiadau hefyd, lle bynnag y bo'n hynny'n bosibl, i helpu unigolion i drosglwyddo i'r swyddogaeth newydd hon. Y consortia fydd yn gyfrifol am enwi staff i gymryd rhan yn yr hyfforddiant, a bydd angen sicrhau bod trefniadau rheoli perfformiad cadarn ar gyfer y rheini a fydd yn ymgymryd â swyddogaeth y cynghorwyr herio. Bydd angen i fyrddau gweithredol a rheolwyr gyfarwyddwyr y consortia asesu ar fyrder allu eu staff i fodloni'r gofynion newydd a thrafod â'r undebau sy'n eu cynrychioli fel bod penaethiaid ac arweinwyr ysgolion yn cael eu herio a'u cefnogi gan gynghorwyr o safon.

Bydd y consortia rhanbarthol yn rhannu gwybodaeth fonitro ag awdurdodau lleol bob tymor, ac yn fwy rheolaidd na hynny yn achos ysgolion sy'n destun mesurau arbennig, sydd angen gwella'n sylweddol, sy'n cael eu monitro gan Estyn neu awdurdod lleol neu a nodwyd fel arall, drwy'r broses gategoreiddio, fel ysgol sy'n achosi pryder difrifol (gweler isod).

Bydd y consortia rhanbarthol hefyd yn **cydlynu, broceru ac yn rhoi cefnogaeth ar gyfer gwella** i ysgolion. Bydd y gweithgareddau hyn yn cael eu datblygu ar y cyd â phenaethiaid ac athrawon. Bydd y gweithgarwch broceru a'r gefnogaeth ar gyfer gwella yn cael eu gwahaniaethu yn ôl gallu ysgol i wella a chomisiynu/broceru ei chefnogaeth gwella ei hun. Lle asesir bod ysgol yn perfformio'n dda neu fod ganddi'r gallu i wneud ei gwelliannau ei hun, bydd yn rhydd i ddefnyddio ei chyllidebau i hawlio a defnyddio'r gwasanaethau fel sy'n briodol i'w hamgylchiadau a'i hanghenion gwella. Fodd bynnag, lle bo cyrhaeddiad a chynnydd disgyblion yn isel mewn ysgol - a/neu lle bo diffyg gallu i hyrwyddo gwelliant yn gyffredinol neu mewn maes penodol - bydd y consortiw m yn trefnu'r gefnogaeth gwella angenrheidiol ar ran yr ysgol gan ymgynghori â'r pennaeth a'r corff llywodraethu ac, lle defnyddir gwasanaethau y codir tâl amdanynt, yn codi tâl ar yr ysgol fel sy'n briodol. Y nod fydd meithrin gallu pob ysgol i gymryd cyfrifoldeb am drefnu ei gwelliannau ei hun.

---

¹Gallai hyn gynnwys bod yn aelod o uwch-dîm arweinyddiaeth.

Bydd gweithgarwch broceru a gwella'r consortiwm yn cynnwys:

- hwyluso'r defnydd a'r dadansoddiad o ddata fel rhan o'r broses i gefnogi hunanwerthuso fforensig gan ysgolion a nodi bylchau mewn cyrhaeddiad;
- cyhoeddi data meincnodi dienw ar berfformiad a chynnydd grwpiau cymharol mewn gwahanol bynciau a chyfnodau i alluogi ysgolion i ddysgu oddi wrth ei gilydd, a'u hannog i wneud hynny;
- cefnogi arweinwyr ysgolion, lle bo gan ysgol y gallu i arwain ar ei gwelliannau ei hun, i froceru cefnogaeth briodol gan ysgolion eraill, o raglenni a gomisiynwyd gan y consortia ac o ffynonellau eraill;
- goruchwylio'r gwaith o gyflwyno rhaglen gymorth, gan gynnwys recriwtio penaethiaid ysgolion sy'n Ymarferwyr Arweiniol a phenaethiaid eraill sy'n gallu gweithredu fel penaethiaid gweithredol, yn yr ysgolion hynny sy'n destun mesurau arbennig, sydd angen gwella'n sylweddol, sy'n cael eu monitro gan Estyn neu awdurdod lleol neu a nodwyd fel arall, drwy'r broses gategoreiddio, fel rhai sy'n achosi pryder difrifol;
- comisiynu cyfres o raglenni hyfforddi a datblygu ar gyfer yr ystafell ddosbarth yn bennaf i gefnogi gwelliannau mewn addysgu a dysgu a gwybodaeth am bwnc, a sicrhau ansawdd y rhaglenni hynny;
- gweithio gyda phenaethiaid ac arweinwyr eraill drwy arsylwi ar wersi ar y cyd i ddatblygu dealltwriaeth gyffredin o'r hyn yw addysgu a dysgu rhagorol;
- enwi adrannau ac ymarferwyr arweiniol rhagorol, gan ddefnyddio meini prawf y cytunwyd arnynt yn genedlaethol, y gellid eu recriwtio i gefnogi ysgolion eraill yn ystod rhan o'u hwythnos waith;
- darparu cefnogaeth fentora i bennaethiaid a thimau arweinyddiaeth ysgolion sydd angen cefnogaeth i arwain ar wella²;
- annog, cymell a llywio ysgolion i weithio gyda'i gilydd ar wella ysgolion drwy glystyrau lleol o ysgolion;
- sicrhau bod modd cael gafael ar dystiolaeth o'r hyn 'sy'n gweithio' o ran cau bylchau mewn cyrhaeddiad a chefnogi ysgolion i roi ar waith strategaethau ymyrryd wedi'u targedu, ac i asesu eu heffaith;
- cefnogi'r gwaith o sefydlu a datblygu ffederasiynau a byrddau gweithredol dros dro lle cytunir bod hyn yn ffordd o roi trefniadau gwella ysgolion ar waith;

---

²Dylai'r gefnogaeth hon gael ei darparu gan bennaeth sy'n gweithio ar hyn o bryd (a'r tîm arweinyddiaeth yn ehangach) mewn ysgol sy'n perfformio'n gadarn - er enghraifft, ysgol sy'n Ymarferydd Arweiniol

- hwyluso datblygiad a gwaith Cymunedau Dysgu Proffesiynol, astudio gwersi a dulliau eraill i athrawon weithio gyda'i gilydd mewn ysgol ac ar draws ysgolion i adolygu a gwella eu harferion o ran addysgeg;
- gweithio gydag adrannau addysg prifysgolion i ddarparu mynediad at wybodaeth am addysgu a dysgu ac i gefnogi prosiectau ymchwil mewn ysgolion;
- cydlynu cefnogaeth a hyfforddiant i gynorthwywyr addysgu ac athrawon newydd gymhwyso.

Mewn perthynas â **datblygu arweinyddiaeth ysgolion**, bydd y consortia rhanbarthol, ar y cyd â phenaethiaid arweiniol, yn:

- comisiynu gan ysgolion, prifysgolion a darparwyr arbenigol eraill raglenni datblygu a hyfforddi ar gyfer arweinwyr canol i sicrhau eu bod yn fwy galluog i ddadansoddi a defnyddio data, asesu ansawdd y dysgu yn yr ystafell ddosbarth a choetsio cydweithwyr - gan adlewyrchu gwaith y Bwrdd Datblygu Arweinyddiaeth Cenedlaethol wrth iddo ddatblygu;
- cefnogi trefniadau cynllunio ar gyfer olyniaeth drwy weithio gydag awdurdodau lleol i gasglu data ar y trosiant a'r ymddeoliadau y disgwylir eu gweld ymhlith uwch-arweinwyr mewn ysgolion;
- comisiynu gan ysgolion, prifysgolion a darparwyr arbenigol eraill raglenni datblygu a hyfforddi ar gyfer arweinwyr sy'n datblygu ar lefel uwch - gan adlewyrchu gwaith y Bwrdd Datblygu Arweinyddiaeth Cenedlaethol wrth iddo ddatblygu;
- comisiynu rhaglenni a fydd yn galluogi penaethiaid effeithiol i gefnogi ysgolion eraill drwy arwain Ysgol sy'n Ymarferydd Arweiniol, gweithredu fel pennaeth gweithredol, arwain ffederasiwn neu weithio am ran o'r wythnos fel arweinydd systemau;
- cymell cyfleoedd i arweinwyr datblygol gael mynd ar secondiad arweinyddiaeth i ysgolion eraill, a chydlynu'r cyfleoedd hynny;
- sicrhau bod gan bob pennaeth newydd sy'n ei flwyddyn gyntaf o brifathrawiaeth fentor effeithiol i benaethiaid.

Drwy'r broses herio, bydd y consortia rhanbarthol yn asesu anghenion cyffredinol a phenodol ysgolion ym mhob ardal awdurdod lleol gan ystyried yr hyfforddiant a'r datblygiad penodol sydd eu hangen arnynt o ran **llythrennedd a rhifedd**. Gan ymgynghori â phenaethiaid a chontractiwr Llywodraeth Cymru ar gyfer hyfforddiant llythrennedd a rhifedd, bydd y consortia yn comisiynu ac yn hwyluso strategaeth ar gyfer darparu'r amrediad o gefnogaeth sy'n angenrheidiol yn yr ystafell ddosbarth.

Bydd cefnogaeth **Cyfnod Sylfaen y Blynyddoedd Cynnar** yn cynnwys herio arweinwyr lleoliadau'r Cyfnod Sylfaen a chyd-drafod â phenaethiaid a darparwyr eraill i archwilio anghenion hyfforddi ac i gomisiynu amrediad priodol o raglenni a sicrhau eu hansawdd.

Bydd y consortia yn cydlynu ac yn sicrhau ansawdd gweithgarwch i fodloni nodau'r **Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg** drwy sicrhau bod y Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg a'r Grant Cymraeg mewn Addysg yn gydnaws â'i gilydd ar draws pob un o'r awdurdodau lleol ac ym mhob un o'r consortia rhanbarthol, fel bod cysondeb o ran datblygu rhagoriaeth mewn addysgeg ac o ran bodloni'r targedau y cytunwyd arnynt, nid yn unig ar draws y sectorau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, ond hefyd wrth gyflwyno Cymraeg fel ail iaith.

Bydd **cydlynu dimensiwn rhanbarthol y Strategaeth TGCh** yn cynnwys hunanwerthuso TGCh ysgolion, arweinyddiaeth a chynllunio TGCh ar gyfer dysgu, diogelu, technolegau datblygol, rhith-amgylcheddau dysgu, technoleg dysgu a'r fframwaith llythrennedd a rhifedd cenedlaethol, rhedeg rhwydweithiau ar gyfer penaethiaid adrannau a chydlynwyr TGCh, cefnogi addysgeg a datblygu cwricwlwm (gan gyfeirio at y Strategaeth Dysgu a'r Byd Digidol).

Bydd y trosolwg strategol o'r **cynnig 14-19** rhanbarthol, gan gynnwys neilltuo adnoddau i raglenni yn unol â blaenoriaethau Llywodraeth Cymru, yn cynnwys:

- cefnogaeth i gynllunio'r defnydd o grantiau;
- sicrhau bod darpariaeth ysgolion a darparwyr yn gydnaws â'i gilydd er mwyn cael yr effaith ddisgwyliedig sy'n gynhenid i'r grantiau hyn;
- gweithio gydag awdurdodau lleol i ddarparu trosolwg strategol i herio a chefnogi pob darparwr, gan gynnwys colegau AB a darparwyr hyfforddiant preifat, i sicrhau mynediad cyfartal at gyfleoedd datblygu;
- gweinyddu'r grantiau perthnasol a chydlynu a chefnogi ceisiadau ar gyfer cyfleoedd grant a fydd yn codi.

Bydd y consortia rhanbarthol yn comisiynu **gwasanaethau cefnogi llywodraethwyr** a hyfforddiant i lywodraethwyr a fydd yn cynnwys y rhaglenni hyfforddiant gorfodol i lywodraethwyr newydd, hyfforddiant i gadeiryddion llywodraethwyr, a hyfforddiant ar ddeall a chymhwyso data yn effeithiol i bob llywodraethwr, a bydd hefyd yn sicrhau ansawdd y ddarpariaeth. Bydd y consortia hefyd yn annog ac yn hwyluso rhwydweithiau o lywodraethwyr, yn galluogi llywodraethwyr i arsylwi ar gyfarfodydd ei gilydd a recriwtio cadeiryddion llywodraethwyr galluog i fentora cyrff llywodraethu eraill sy'n ei chael hi'n anodd ymgymryd â'u gwaith yn effeithiol. Bydd y consortia hefyd yn datblygu ar y cyd, gan ymgynghori ag awdurdodau lleol, llywodraethwyr a phenaethiaid, dempled ar gyfer data ar berfformiad i benaethiaid ei ddefnyddio i adrodd i lywodraethwyr, fesul tymor neu fesul hanner tymor, ar berfformiad ysgol yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â:

- perfformiad disgyblion a safonau;
- phresenoldeb disgyblion;
- gwahardd disgyblion;
- rheoli absenoldeb staff drwy salwch;

- ansawdd yr addysgu (fel yr asesir drwy arsylwi yn yr ystafell ddosbarth);
- data ar gynnydd a chyrhaeddiad mewn perthynas â thargedau.

Bydd y consortia hefyd yn penderfynu ar bwl o ymgeiswyr galluog a fydd yn barod i wasanaethu ar gyrrff llywodraethu lle bo'r llywodraethu yn wan.

Wrth arfer y swyddogaethau hyn, rhaid bydd ystyried materion cyllid y gefnogaeth i lywodraethwyr a gaiff ei dirprwyo i ysgolion mewn rhai awdurdodau.

Byddai **cyngor adnoddau dynol arbenigol** i ysgolion fel arfer yn cynnwys hyfforddiant i benaethiaid a chadeiryddion llywodraethwyr ar reoli perfformiad a chyngor ar reoli'r achosion hynny pan fo perfformiad athro yn golygu bod rhaid rhoi gweithdrefnau medrusrwydd ar waith neu pan fo cofnod absenoldeb neu salwch athro yn golygu bod angen ystyried cymryd camau difrifol. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y gallai fod angen i'r consortia symud tuag at y model hwn fesul cam yn ystod y flwyddyn gyntaf o weithredu lle nad yw'r adnoddau arbenigol i fodloni'r gofyniad hwn eisoes yn bodoli.

Ni fydd y consortia rhanbarthol a'r awdurdodau lleol yn dyblygu gwaith ei gilydd.

Bydd y consortia rhanbarthol yn ystyried ar fyrder argymhellion awdurdodau lleol ar gyfer ymyriadau statudol mewn ysgolion. Fodd bynnag, bydd y pwerau statudol i'w gweithredu yn aros gyda'r awdurdodau.

Cyfrifoldebau'r awdurdodau lleol

Yr awdurdodau lleol fydd yn parhau i ysgwyddo'r atebolrwydd statudol am berfformiad ysgolion ynghyd â'r cyfrifoldeb am arfer pwerau statudol yng nghyswllt ymyrryd a threfniadaeth ysgolion.

Bydd awdurdodau lleol yn penodi swyddog arweiniol ('cleient deallus') fel y prif bwynt cyswllt â'r consortiwm rhanbarthol, yn unol â'r trefniadau a ddisgrifir isod.

Bydd yr awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol yn cael trafodaethau agored â'i gilydd am eu cynlluniau a ddylai fod yn gwbl glir am eu priod swyddogaethau, a'r camau y mae pob un yn bwriadu eu cymryd. Bydd y prosesau hyn yn cael gwared ar unrhyw berygl o ddyblygu gwaith rhwng y consortia rhanbarthol neu'r awdurdodau. Yn benodol, dylai awdurdodau lleol rannu gwybodaeth â'r consortia rhanbarthol am eu cynigion a'u penderfyniadau mewn perthynas â'r:

- weledigaeth gyffredinol a'r blaenoriaethau cymdeithasol a datblygu economaidd ar gyfer eu hardaloedd, gan ystyried yn benodol unrhyw faterion sy'n debygol o effeithio ar ysgolion;
- trefniadaeth ysgolion, gan gynnwys cynlluniau ar gyfer ffederasiynau, uno a chau a chyflwyno strategaethau'r rhaglen Ysgolion ar gyfer yr 21ain ganrif;

- cefnogi gwasanaethau ar gyfer y rheini sydd ag anghenion addysgol arbennig ac anghenion dysgu ychwanegol;
- trefnu gwasanaethau cymorth ymddygiad a lles addysg;
- eu strategaeth ymgysylltu ieuenctid;
- trefniadau diogelu ar gyfer plant a phobl ifanc;
- trefniadau i hyrwyddo caffael effeithiol a datblygu gwasanaethau cymorth busnes mewn ysgolion.

Bydd awdurdodau lleol yn rhoi mynediad at systemau data perthnasol i gonsortia rhanbarthol, gan gynnwys setiau data dienw ar berfformiad disgyblion, lle cânt eu dal ar lefel awdurdod lleol, a gwybodaeth arall i hwyluso eu gwaith.

Ni fydd awdurdodau lleol yn dyblygu gwaith na gweithgarwch y consortia rhanbarthol.

Bydd datblygu cysylltiadau cadarn rhwng awdurdodau lleol a chonsortia yn golygu y bydd y ddwy ochr yn ystyried, gyda'i gilydd ac ar fyrder, yr argymhellion ar ymyrryd statudol mewn ysgolion a ddaw o unrhyw ffynhonnell ac, oni fydd yna amgylchiadau eithriadol, byddant yn cytuno i'w gweithredu. Bydd awdurdodau lleol a chonsortia yn dilyn y protocol dwysáu sydd wrthi yn cael ei ddatblygu.

4. Llywodraethu ac atebolrwydd

Cyd-bwyllgorau

Bydd gwaith y consortia rhanbarthol yn cael ei oruchwylio gan gyd-bwyllgor³ yr awdurdodau lleol cyfansoddol neu gwmni hyd braich, gan ddibynnu pa un sy'n bodloni orau ofynion y rhanbarth i gyflawni'r swyddogaethau a'r deilliannau a amlinellir yn yr adroddiad hwn. Dylai awdurdodau lleol nodi y gallai'r Cyd-bwyllgor wneud penderfyniadau a fydd yn effeithio ar gyflawni cynlluniau i wella perfformiad ysgolion, a'r adnoddau sydd ar gael i wneud hynny. O ganlyniad, dylai'r awdurdodau lleol a'r consortia wneud yn siŵr nad yw'r trefniadau llywodraethu a sefydlir ganddynt yn tansilio'r penderfyniadau a wneir gan yr awdurdod lleol ac atebolrwydd democrataidd. Nid yw ffurf yr oruchwyliaeth mor bwysig â'r gallu a'r awydd i ddarparu gwell deilliannau a sicrhau bod y consortia yn gallu gweithredu yn y ffordd y cytunwyd arni erbyn 1 Ebrill 2014. Bydd gan y cyd-bwyllgor gyfrifoldeb am gymeradwyo cyllideb y consortia (gan gynnwys cydnabyddiaeth ariannol) a chynllunio busnes a rheoli perfformiad y consortia rhanbarthol.

Dylai'r conostia a'r awdurdodau lleol wneud yn siŵr bod gan aelodau'r Cyd-bwyllgor:

- y sgiliau a'r profiad cywir priodol ynghyd â'r lefel briodol o gyfrifoldeb i wneud penderfyniadau;
- dealltwriaeth glir o'u cydgyfrifoldeb yn rhanbarthol;
- eglurder ynghylch eu swyddogaethau a'u cyfrifoldebau a sut y mae'r rhain yn cydweddu â'r atebolrwydd democrataidd.

Gall aelodau'r cyd-bwyllgor neu'r bwrdd gynnwys arweinydd pob awdurdod lleol cyfansoddol neu'r sawl sy'n gyfrifol am y portffolio addysg. Cânt eu cefnogi gan y prif weithredwr arweiniol. Pan fo'r opsiwn cwmni hyd braich yn cael ei fabwysiadu, dylai aelodaeth y bwrdd adlewyrchu'r trefniadau hyn. O ran bwrdd y cwmni, gweler y Cyd-bwyllgor. Dylai consortia rhanbarthol sydd â byrddau cwmni wneud yn siŵr nad yw'r trefniadau yn tansilio prosesau gwneud penderfyniadau'r awdurdod lleol a'u hatebolrwydd democrataidd.

Fel arfer, bydd y cyd-bwyllgor yn cyfarfod dim mwy nag unwaith yn ystod tymor ysgol i oruchwylio gwaith y consortiwm. Bob blwyddyn, bydd un cyfarfod yn canolbwyntio ar ystyried y cynllun busnes drafft a'r gyllideb gysylltiedig a chytuno arnynt. Bydd y cynllun busnes hefyd yn cynnwys adroddiad gan reolwr gyfarwyddwr y consortiwm rhanbarthol ar y deilliannau (a fydd yn seiliedig ar y ffactorau a amlinellir ar dudalen 14). Bydd cyfarfodydd yn canolbwyntio ar fonitro'r cynnydd yn erbyn y cynllun. Ar ôl ymgynghori â chadeirydd y pwyllgor, bydd rheolwr gyfarwyddwr y bwrdd a'r prif weithredwr arweiniol yn cytuno ar yr agenda a'r papurau y bydd angen eu paratoi ar gyfer pob cyfarfod o'r cyd-bwyllgor.

---

³ Mae adrannau 101 a 102 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (ac yn achos Swyddogaethau Gweithredol, adrannau 19 a 20 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 a'r Rheoliadau perthnasol a wnaed o dan yr adrannau hyn) yn galluogi i waith awdurdodau gael ei wneud drwy amrywiaeth o drefniadau mewnlol ac, yn y cyd-destun hwn, drefniadau allanol sy'n cynnwys awdurdodau eraill ac sy'n golygu gweithio gyda hwy. Yn benodol, mae'r pwerau hyn yn cynnwys gallu dau neu fwy o awdurdodau i gyflawni eu swyddogaethau ar y cyd, a phan fo hynny'n digwydd, eu cyflawni drwy gyd-bwyllgor, a/neu gan eu swyddogion.

Dylai'r Cyd-bwyllgor sefydlu trefniadau ar gyfer penodi uwch-aelodau o'r staff ac i ddelio â materion yn ymwneud ag Adnoddau Dysgu megis cwynion.

Fel arfer, bydd cyfarfodydd y cyd-bwyllgorau yn agored i'r cyhoedd.

Y bwrdd gweithredol

Bydd cyd-bwyllgorau yn dirprwyo prosesau gwneud penderfyniadau gweithredol y consortiwm i fwrdd gweithredol. Swyddogaeth y bwrdd hwn fydd goruchwyllo, cefnogi a herio gwaith y consortiwm rhanbarthol.⁴ Mae Llywodraeth Cymru yn awgrymu y dylai aelodau'r bwrdd gweithredol, a benodir gan gyd-bwyllgorau, gynnwys:

- un cynrychiolydd o'r cyd-bwyllgor a fydd hefyd yn hyrwyddo'r consortiwm yn y rhanbarth;
- enwebai o Lywodraeth Cymru (statws sylwedydd);
- cyfarwyddwr addysg arweiniol;
- rheolwr gyfarwyddwr; a
- dim mwy na [phump] unigolyn a fydd yn cael eu penodi, gyda chymeradwyaeth y cyd-bwyllgor, am eu harbenigedd mewn addysg, arweinyddiaeth a llywodraethu corfforaethol a fydd yn cael eu dewis o bwl o unigolion cymeradwy wedi'i dynnu ynghyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) a Llywodraeth Cymru. Bydd y sawl a enwebir yn cynnwys o leiaf un pennaeth sy'n gweithio ar hyn o bryd mewn ysgol yn ardal y consortiwm.

Gan adrodd yn rheolaidd i'r Cyd-bwyllgor, dirprwyir i'r bwrdd gweithredol y cyfrifoldeb am osod y cyfeiriad o ran gweithredu'r elfennau canlynol:

- strategaeth - bydd aelodau'r bwrdd gweithredol yn herio, mewn ffordd adeiladol, ddatblygiad strategaeth a fydd yn cael ei gweithredu i fodloni nodau'r sefydliad, ac yn cyfrannu ati;
- cynllunio busnes - bydd aelodau'r bwrdd gweithredol yn ystyried ac yn argymhell cynllun busnes blynyddol i'r cyd-bwyllgor;
- cyllideb - bydd aelodau'r bwrdd gweithredol yn sicrhau bod y cynllun busnes y cytunwyd arni yn cydymffurfio â'r gyllideb;

---

⁴Mae'r ddarpariaeth gyfreithiol y cyfeirir ati yn nhroednodyn 4 uchod hefyd yn darparu ar gyfer cyd-bwyllgorau i drosglwyddo eu swyddogaethau yn gyfan neu'n rhannol i is-bwyllgorau. Byddai'r bwrdd gweithredol yn cael ei gyfansoddi fel is-bwyllgor i'r cyd-bwyllgor pan fo awdurdodau yn dewis gweithredu drwy'r opsiwn hwn. Pan fyddant yn dewis gweithredu drwy gwmni hyd braich, byddai'r bwrdd gweithredol yn cael ei gyfansoddi fel is-bwyllgor i'r prif fwrdd.

- perfformiad - bydd aelodau'r bwrdd gweithredol yn monitro ac yn adolygu perfformiad rheolwyr o ran cyflawni'r nodau ac amcanion a neilltuwyd a monitro'r adrodd ar berfformiad;
- hunanwerthuso a risg - bydd angen i aelodau'r bwrdd gweithredol sefydlu trefniadau i sicrhau bod rheolaethau ariannol a systemau'r conortia rhanbarthol yn gadarn a, lle bo angen, bydd hyn yn cael ei adrodd i'r awdurdodau lleol unigol;
- pobl - bydd aelodau'r bwrdd gweithredol yn argymhell i'r cyd-bwyllgor y lefelau priodol o dâl ar gyfer y rheolwr gyfarwyddwr a'r uwch-dîm a byddant yn chwarae rôl flaenllaw wrth benodi/diswyddo'r rheolwr gyfarwyddwr.

Swyddogaeth cadeirydd y bwrdd gweithredol fydd:

- pennu'r agenda ar gyfer y bwrdd gweithredol mewn cydweithrediad â'r rheolwr gyfarwyddwr a sicrhau bod y bwrdd yn gweithredu'n effeithiol;
- sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei darparu i aelodau eraill y bwrdd gweithredol yn gywir, yn brydlon ac yn glir;
- sicrhau bod y bwrdd gweithredol yn gweithredu'n effeithiol ym mhob agwedd ar ei swyddogaeth;
- cefnogi cyfathrebu effeithiol ag awdurdodau lleol cyfansoddol a Llywodraeth Cymru;
- hwyluso cyfraniadau effeithiol gan holl aelodau'r bwrdd gweithredol a sicrhau bod y cysylltiadau rhwng pob aelod o'r bwrdd gweithredol a rhwng aelodau'r bwrdd gweithredol a swyddogion yn briodol.

Fel arfer, bydd y rheolwr gyfarwyddwr a chadeirydd y bwrdd gweithredol yn mynychu cyfarfodydd y cyd-bwyllgor.

Gweler Atodiad A am enghraifft o'r fodel llywodraethu

Cynllun busnes cyffredinol y consortiwm

Bydd pob consortiwm rhanbarthol yn cynhyrchu cynllun busnes blynyddol, gan ddefnyddio templed safonol a fydd yn nodi:

- crynodeb o amcanion strategol, deilliannau â blaenoriaeth a thargedau'r consortiwm;
- adroddiad yn crynhoi perfformiad ysgolion y consortiwm dros y 12 mis diwethaf a dadansoddiad o'r prif gryfderau a gwendidau yn y consortiwm;
- y blaenoriaethau ar gyfer gwella - o ran ysgolion a materion trawsbynciol penodol;

- y rhaglenni gwaith sydd i'w cynnal dros y 12 mis canlynol;
- y gwelliant mesuradwy ym mherfformiad ysgolion sydd i'w gyflawni dros y 12 mis.

Bydd y cynllun busnes drafft yn cael ei gyflwyno i'r cyd-bwyllgor i'w gymeradwyo. Bydd y rheolwr gyfarwyddwr yn adrodd i'r cyd-bwyllgor ar ganlyniad trafodaethau ag awdurdodau lleol ac ysgolion unigol ynghylch y cynllun drafft, a gaiff eu cynnal yn ôl y trefniadau isod. Bydd y cynllun busnes, fel y cytunwyd arno gan y cyd-bwyllgor, yn cael ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru i'w gymeradwyo gan y Gweinidog Addysg a Sgiliau erbyn mis Chwefror bob blwyddyn.

Dylid cwblhau'r broses o gyflwyno a chymeradwyo cynllun busnes erbyn diwedd mis Mawrth bob blwyddyn.

Cynllun busnes ar gyfer pob awdurdod lleol

Yn ogystal â'r cynllun busnes cyffredin, bydd y consortia rhanbarthol yn cynhyrchu atodiadau drafft ar gyfer pob awdurdod lleol yn y consortiwm. Bydd yr atodiadau drafft yn esbonio'r hyn y mae'r cynllun busnes yn ei olygu o ran ysgolion, blaenoriaethau ar gyfer gwella ysgolion, gwasanaethau gwella ysgolion a thargedau gwella ysgolion ar gyfer pob awdurdod cyfansoddol.

Bydd yr holl awdurdodau lleol yn darparu i'w consortiwm ddatganiad o unrhyw newidiadau y maent yn bwriadu eu gwneud dros y 12 mis nesaf o ran trefniadaeth ysgolion a'u trefniadau arfaethedig ar gyfer darparu gwasanaethau ar gyfer anghenion addysgol arbennig ac anghenion dysgu ychwanegol, cymorth ymddygiad a lles addysg a gwasanaethau plant ehangach a allai fod yn berthnasol i ysgolion.

Bydd yr atodiad a'r datganiad yn cael eu trafod yn unigol gyda phob awdurdod drwy gyfarfod gyda'r swyddog arweiniol/cleient deallus a'r aelod etholedig sydd â chyfrifoldeb am wasanaethau plant ac addysg, a'r Arweinydd (neu ddirprwy a enwebwyd i'r Cyd-bwyllgor). Bydd Awdurdodau Lleol yn sicrhau bod y trefniadau llywodraethu ar gyfer y consortia yn eu galluogi i barhau i oruchwylio eu dyletswyddau statudol ac i fod yn atebol amdanynt.

Bydd angen i atodiad y cynllun busnes gydweddu â chynlluniau corfforaethol eraill yr awdurdod lleol a'r Cynllun Sengl.

Caiff unrhyw bryderon neu geisiadau gan yr awdurdod lleol mewn perthynas â chynnwys y cynllun busnes drafft na all y rheolwr gyfarwyddwr a'r awdurdod cyfansoddol gytuno arnynt eu hadrodd i aelodau'r cyd-bwyllgor wrth iddynt ystyried y cynllun drafft.

Wedi cytuno ar atodiad cynllun busnes ar gyfer pob awdurdod lleol, bydd yr atodiad hwnnw, wedi iddo gael ei gytuno, yn ffurfio Cytundeb Lefel Gwasanaeth rhwng y consortiwm a'r awdurdod lleol.

Craffu a chyswllt rhwng awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol

Bydd y consortia rhanbarthol yn enwebu uwch swyddog i gysylltu â swyddog arweiniol pob awdurdod. Cyfrifoldeb y swyddogion hynny fydd cytuno ar gwmpas eu cyfarfodydd a pha mor aml y'u cynhelir a, po fwyaf o ysgolion yn yr awdurdod sy'n perthyn i un o'r categorïau pryder, y mwyaf o gyswllt a geir â'r awdurdod hwnnw. Bydd nodyn yn cael ei wneud o'r cyfarfodydd a fydd yn cofnodi'r materion a drafodwyd a'r penderfyniadau y cytunwyd arnynt.

Bydd pob Awdurdod Lleol a'u consortiwm rhanbarthol perthnasol yn gwneud trefniadau ar gyfer craffu'n ddemocrataidd ac yn gadarn ar gynllun busnes a gweithgareddau pob consortiwm mewn perthynas â'u hardal awdurdod lleol perthnasol. Bydd angen digon o wybodaeth hefyd ar bwyllgor craffu ar wasanaethau addysg pob awdurdod i allu ystyried perfformiad eu hysgolion.

Mae awdurdodau lleol yn ymrwymo i fod yn rhesymol o ran yr hyn y maen nhw'n ei ddisgwyl gan staff ac adnoddau'r consortia a sicrhau na fydd raid i uwch-arweinwyr dreulio gormod o amser ar waith adrodd a chraffu.

Atebolrwydd a pherthynas â Llywodraeth Cymru

Bydd Llywodraeth Cymru, drwy'r Gweinidog Addysg a Sgiliau, yn cymeradwyo cynlluniau busnes blynyddol y consortia.

Bydd rheolwr gyfarwyddwr pob consortiwm yn cyfarfod â swyddogion arweiniol y Llywodraeth bob hanner tymor, yn ysbryd datblygu ar y cyd, i:

- drafod cynnydd yn erbyn cynlluniau busnes y consortia;
- rhannu gwybodaeth am weithio fel consortia;
- nodi ffactorau sy'n hwyluso cynnydd ar wella ysgolion neu sy'n ei ddal yn ôl;
- cydgysylltu ynglŷn â rhoi rhaglenni a mentrau'r Llywodraeth ar waith - megis y rhaglen llythrennedd a rhifedd neu waith y Bwrdd Arweinyddiaeth Ysgolion.

Digwyddiadau herio ac adolygu

Bydd sesiynau herio ac adolygu yn disodli'r cylch cyfredol o archwiliadau. Bydd y broses casglu gwybodaeth gychwynnol ar gyfer y sesiynau hyn yn cynnwys tynnu'r data ar berfformiad a'r wybodaeth sydd gan Lywodraeth Cymru ac Estyn am bob rhanbarth at ei gilydd. Bydd y canfyddiadau hyn yn sail i drafodaeth gyda'r pedwar rheolwr gyfarwyddwr ar hunan-ymwybyddiaeth y rhanbarth a'r arbenigedd sydd i'w gael ym mhob rhanbarth. Bydd hyn yn arwain at ddigwyddiad herio ac adolygu gyda phob consortiwm. Bydd cwmpas ac amllder y digwyddiad hwn yn amrywio yn ôl angen a risg, ond fe'i cynhelir o leiaf ddwywaith y flwyddyn.

At hyn, unwaith y flwyddyn, bydd y Gweinidog Addysg a Sgiliau yn cadeirio sesiwn herio ac adolygu ar gyfer pob consortiwm i gadw llygad ar y cynnydd a wneir o ran gwella ysgolion ym mhob rhanbarth. Bydd adroddiad blynyddol rheolwr gyfarwyddwr y consortiwm yn rhan o'r broses hon. Cynrychiolir y consortiwm gan gadeirydd y bwrdd gweithredol, y rheolwr gyfarwyddwr a'r cyd-bwyllgor.

Bydd y blaenoriaethau a'r camau y cytunwyd arnynt yn sgil y sesiynau herio ac adolygu hyn yn cael eu rhoi ar waith gan y consortia a'r awdurdodau lleol fel y bo'n briodol ac yn cael eu hadlewyrchu yn y cynllun busnes ar gyfer y 12 mis nesaf.

Pan nad oes gan gonsortiwm y gallu neu'r ewyllys i gyflawni ei swyddogaethau, mae'r Gweinidog Addysg a Sgiliau yn cadw'r hawl i wneud trefniadau eraill ar gyfer gwella ysgolion ac yng nghyswllt swyddogaethau'r consortiwm, gan ymgynghori â'r cyd-bwyllgor.

Perthynas ag ysgolion

Bydd pob consortiwm yn sefydlu dau banel i ymgynghori ag arweinwyr a llywodraethwyr ysgolion. Diben y paneli hyn fydd trafod y cynlluniau a'r cynigion ar gyfer gwella ysgolion a derbyn adborth ar ansawdd y gwasanaeth a dderbyniwyd o ran swyddogaethau herio a chefnogi'r consortia.

Bydd y panel yn cynnwys cynrychiolwyr o ysgolion cynradd, uwchradd ac ysgolion arbennig.

Bydd y paneli defnyddwyr hyn yn cyfarfod bob tymor o leiaf a bydd y cyfarfod yn yr Hydref yn ystyried y cynllun busnes drafft ar gyfer y flwyddyn nesaf. Caiff unrhyw bryderon sylweddol sydd gan arweinwyr a llywodraethwyr ysgolion mewn perthynas â chynnwys y cynllun busnes drafft eu hadrodd i'r cyd-bwyllgor wrth iddo ystyried y cynllun drafft.

Dylai'r consortia hefyd wneud trefniadau i gasglu adborth yn rheolaidd oddi wrth y rheini a fydd yn cymryd rhan yn eu rhaglenni a dylid cydgasglu'r wybodaeth a'i chyflwyno i'r paneli defnyddwyr.

Arolygiad Estyn

Mae Estyn wedi cytuno â'r Gweinidog Addysg a Sgiliau y bydd yn ymgymryd â chylch gwaith ar y cynnydd a wneir gan y consortia. Bydd y cylch gwaith yn dechrau ddiwedd Haf 2014 ac yn cael ei gyhoeddi yng Ngwanwyn 2015.

Bydd yr arolygiad o gonsortia yn dechrau ddiwedd Hydref 2015 ac yn parhau tan Hydref 2016. Bydd Estyn yn canolbwyntio'n bennaf ar effaith y consortia ar y safonau y mae dysgwyr yn eu bodloni, safon y gwasanaeth a ddarperir i ysgolion ac ar safon arweinyddiaeth a rheolaeth y consortia.

Mae gan Estyn Fforwm Ymgynghorol ar gyfer arolygu'r consortia rhanbarthol a thrwyddo mae'n ymgynghori â chynrychiolwyr o Gymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch-reolwyr Awdurdodau Lleol Cymru (SOLACE), Cymdeithas Cyfarwyddwyr

Addysg Cymru, y pedwar consortiwm, yr Adran Addysg a Sgiliau a Swyddfa Archwilio Cymru ar ddatblygiad ei fframwaith arolygu.

Mae Estyn yn cydweithio â Swyddfa Archwilio Cymru ar ei swyddogaeth i arolygu'r consortia fel rhan o dîm arolygu Estyn.

Erbyn diwedd mis Tachwedd 2013, bydd Estyn wedi arolygu gwasanaethau addysg awdurdodau lleol ar gyfer plant a phobl ifanc ym mhob un o'r 22 o awdurdodau lleol. Rhwng 2013 a 2016, bydd Estyn yn parhau i gadw llygad drwy fonitro'r awdurdodau sy'n perthyn i'r categori o awdurdodau sy'n cael eu monitro gan Estyn, neu sydd angen gwella'n sylweddol neu sy'n destun mesurau arbennig. Fodd bynnag, mae Estyn yn cadw'r hawl i ail-arolygu unrhyw awdurdod sy'n achosi pryder sylweddol. Bydd Estyn yn ystyried yn benodol pa mor effeithiol y mae awdurdodau lleol yn defnyddio eu consortia rhanbarthol i ymdrin â materion yn gysylltiedig â pherfformiad eu hysgolion.

Bydd angen i fframwaith Estyn ar gyfer arolygu gwasanaethau addysg awdurdodau lleol o 2016 hyd 2022 ystyried canlyniadau Comisiwn Williams ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus. Bydd angen ystyried hefyd ddatblygiad y consortia rhanbarthol yn y dyfodol a swyddogaethau statudol awdurdodau lleol na fydd yn cael eu cyflawni drwy gonsortia neu drwy drefniadau eraill i gydweithio.

5. Trefniadaeth a gweithrediad y consortia

Trefniadaeth ganolog y consortiwm

Gallai'r consortia benderfynu, oherwydd maint daearyddol y rhanbarth neu'r angen i adlewyrchu gwahaniaethau o ran diwylliant ac iaith, drefnu bod eu gwasanaethau yn cael eu darparu drwy ganolfannau. Penderfyniad y byrddau gweithredol fydd hwn. Fodd bynnag, dylai pob consortiwm sicrhau bod digon o arbenigwyr yn y canol i reoli'r swyddogaethau canlynol ar draws y consortiwm:

- casglu, dadansoddi a chymhwyso data - a ddiffinnir fel casglu data o awdurdodau lleol ac ysgolion ar berfformiad a chynnydd ysgolion a disgyblion ar draws pob rhanbarth (sy'n seiliedig ar y setiau data craidd a seiliwyd ar amcanestyniadau Llywodraeth Cymru a Fischer Family Trust);
- cynllunio a chydlynu'r gwasanaeth gwella, sicrhau ansawdd y swyddogaeth herio a rheoli perfformiad o ran pa mor effeithiol y mae'n gwella deilliannau;
- arwain yn strategol ar brif linyddau'r gwaith megis datblygu arweinyddiaeth, llythrennedd a rhifedd, a darpariaeth cyfrwng Cymraeg;
- cynllunio busnes gan gynnwys rheoli adnoddau ariannol, asesu risg, rheoli adnoddau dynol staff y consortia a chomisiynu gwasanaethau;
- comisiynu, cydlynu a sicrhau ansawdd yr hyfforddiant o safon a ddarperir i lywodraethwyr a gwasanaethau cynghori gan gynnwys y gofynion cenedlaethol ar gyfer hyfforddiant gorfodol i lywodraethwyr;
- rhoi cyngor ar adnoddau dynol arbenigol i gefnogi penaethiaid a chyrrff llywodraethwyr wrth ymdrin â materion rheoli perfformiad a medruswydd.

Swyddogaeth y rheolwr gyfarwyddwr

Bydd swyddogaethau allweddol y rheolwr gyfarwyddwr yn cynnwys:

1. Rheoli cysylltiadau strategol a chyd-arweinyddiaeth - bydd angen i'r rheolwr gyfarwyddwr gymryd yr awenau i ddatblygu mwy o ymreolaeth i ysgolion yn ogystal ag adrodd i awdurdodau lleol cyfansoddol (sy'n cadw eu cyfrifoldebau statudol am addysg a gwella ysgolion) a chydweithio â hwy, cydgysylltu â Llywodraeth Cymru ac adrodd i fwrdd gweithredol. Bydd cymhlethdod y trefniadau yn golygu y bydd angen i'r rheolwr gyfarwyddwr feithrin cysylltiadau personol cadarn gan hefyd ganolbwyntio ar fodloni'r safonau uchaf a bod yn gyfrifol am berfformiad o'r radd flaenaf ar gyfer y rhanbarth.
2. Y gallu i ddadansoddi data yn gyflym, darllen sefyllfaoedd, deal a dehongli cyd-destunau lleol a gwleidyddol gwahanol a chyfathrebu'n dda. Bydd rhaid i'r rheolwr gyfarwyddwr hefyd arwain ar arloesi, chwilio am gyfleoedd a manteisio arnynt a chymryd risgiau sydd wedi'u hystyried ymlaen llaw i ymdrechu i wella'n barhaus.

3. Arwain gwasanaethau gwella ysgolion - bydd y rheolwr gyfarwyddwr yn gyfrifol am arwain a darparu, yn strategol, fodel o ddiagnosis a chefnogaeth craff, sydd wedi'i ddiffinio'n glir, i ysgolion. Mae hyn yn cynnwys arwain tîm sy'n perfformio'n dda i weithio gydag arweinwyr ysgol, athrawon ac eraill sy'n ymwneud â darparu gwasanaeth addysg fel rhan o'r gweithgarwch herio a chefnogaeth trylwyr ar gyfer gweithgareddau gwella sy'n seiliedig ar ddadansoddiadau manwl o ddata a thystiolaeth. Bydd effaith y gwaith hwn i'w gweld yn y gwelliant sydyn a pharhaus yn y deilliannau ac yn yr amrywiaeth o wasanaethu priodol a geir yn y consortia.
4. Datblygu mesurau meithrin gallu o ysgol i ysgol ar draws y system - credwn fod y gallu i gyflawni gwelliannau ar draws y system, yn y tymor hir, yn nwylo yr ysgolion. Mae'n rhaid i'r rheolwr gyfarwyddwr allu ysgogi ac arwain penaethiaid rhagorol, arweinwyr canol ac athrawon ac, yn ehangach na hynny, gynllunio system ar gyfer gwella a meithrin gallu a arweinir gan yr ysgolion.
5. Datblygu gwasanaeth gwella sy'n hyblyg ac sy'n bodloni gofynion ei rhanddeiliaid, a'i ddefnyddio - yn unol â gofynion ac anghenion cyfnewidiol yr ysgolion ac awdurdodau lleol, bydd y rheolwr gyfarwyddwr yn arwain ar ddull hyblyg o gaffael gwasanaethau gwella ysgolion. Bydd y swyddogaeth yn gofyn am sensitifrwydd masnachol a'r gallu i greu economi gymysg o arbenigedd o safon y bydd ysgolion yn gallu ei defnyddio.
6. Arwain a rheoli sefydliad canolog darbodus a deinamig - bydd y rheolwr gyfarwyddwr yn rheoli ac arwain y consortiwm yn strategol, mewn ffordd weladwy ac ysbrydoledig. Bydd hyn yn galw am gydnabod hanes a chyflawniadau'r sefydliad hyd yma, yn ogystal ag adolygu'r model staffio a chyflawni a sicrhau ei fod mor effeithlon ac effeithiol â phosibl ac yn cydymffurfio â disgwyliadau Llywodraeth Cymru ac Estyn. Mae'n hanfodol, felly, bod gan y rheolwr gyfarwyddwr sgiliau rheoli pobl cadarn ac effeithiol a'i fod yn gallu darparu datblygiad proffesiynol o safon i staff. Bydd hefyd yn gallu rheoli brand yn effeithiol, rhannu gwybodaeth am reoli adnoddau a meithrin cysylltiadau â rhanddeiliaid. At hynny, bydd rhaid i'r rheolwr gyfarwyddwr arwain ar arloesi, chwilio am gyfleoedd a manteisio arnynt a chymryd risgiau sydd wedi'u hystyried ymlaen llaw i wella'n barhaus.
7. Bydd y rheolwr gyfarwyddwr yn llunio adroddiad blynyddol ar berfformiad yng nghynllun busnes y flwyddyn ganlynol.

Felly, sgiliau a phrofiadau uwch-arweinydd strategol y bydd eu hangen ar reolwr gyfarwyddwr. Rhaid wrth brofiad cadarn o greu argraff wrth arwain sefydliad gwella ysgolion sydd wedi gwella deilliannau addysgol yn sylweddol. Bydd ef neu hi'n uchelgeisiol o ran gwella ysgolion, yn gallu herio a rheoli'r gwaith hwnnw, yn barod i arwain a llywio tîm o arweinwyr ysgol, staff ac awdurdodau lleol drwy'r broses ac yn alluog i wneud hynny.

Y cyd-bwyllgor fydd yn pennu'r cyflog a'r amodau a bydd y rheolwr gyfarwyddwr yn atebol i gadeirydd y bwrdd gweithredol fel rheolwr llinell.

Cyllid

Bydd tair ffynhonnell yn cyllido'r consortia rhanbarthol:

1. Mae awdurdodau lleol wedi gwneud ymrwymiad⁵ i ddiogelu cyllid ar gyfer gwella ysgolion a'i drosglwyddo'n uniongyrchol i'r consortia. Mae awdurdodau lleol wedi ymrwymo i'r cytundeb hwn yn ffurfiol â Llywodraeth Cymru ac mae ganddo'r un statws â chytundebau eraill megis Compact Simpson a'r targedau ar gyfer y cyfraddau dirprwyo sef 80 y cant a 85 y cant.

O 1 Ebrill 2014 ymlaen, bydd y cyllid a drosglwyddir yn cael ei gadw gan yr awdurdod ariannol arweiniol ar ran y consortiwm a bydd ar gael yn llawn i'r consortiwm. Dylai adnoddau ariannol pellach gael eu hychwanegu pe bai rhagor o swyddogaethau yn cael eu trosglwyddo i'r consortiwm.

Bob blwyddyn, bydd swyddogion ariannol arweiniol pob consortiwm yn nodi cyllid y consortia rhanbarthol yn unol â'r cytundeb rhwng CLILC a Llywodraeth Cymru. Bydd lefel y cyllid y cynigir ei throsglwyddo o bob awdurdod lleol i'r consortiwm hefyd yn destun ymgynghori â'r Llywodraeth.

2. Arian wedi'u neilltuo ar gyfer ysgolion a gwella ysgolion a ddarperir drwy'r consortia gan Lywodraeth Cymru. Caiff prif grantiau'r Llywodraeth a'r arian cyfatebol cysylltiedig gan yr Awdurdodau Lleol eu trosglwyddo drwy'r awdurdod arweiniol i'r consortiwm, ar wahân i'r elfennau hynny sy'n cael eu dirprwyo'n uniongyrchol i ysgolion. Bydd yr elfennau a gedwir yn ganolog o'r prif grantiau a gyhoeddir yn rhanbarthol yn cael eu trosglwyddo'n llawn ac yn cael eu cadw gan y consortia.

Rhaid dirprwyo i'r ysgolion yr holl arian y bwriedir ei ddirprwyo i ysgolion. Os bydd angen canllawiau a chymorth ychwanegol ar ysgolion ar sut i wario'r arian yn effeithlon, cânt eu darparu gan y consortia.

3. Cyllid a gynhyrchir gan y consortia yn sgil codi tâl am rai o'r rhaglenni ac ymyriadau a gomisiynir ganddynt.

Disgwylir i'r consortia fod yn agored ac yn eglur wrth ddefnyddio pob elfen o'r cyllid, gan ddefnyddio'r cynlluniau busnes fel cyfrwng i gytuno ar ddadansoddiad llawn o'r gyllideb ac ar adroddiad blynyddol y rheolwr gyfarwyddwr i adrodd yn glir ac yn dryloyw ar sut cafodd y cyllid ei wario.⁶

Amserlenni

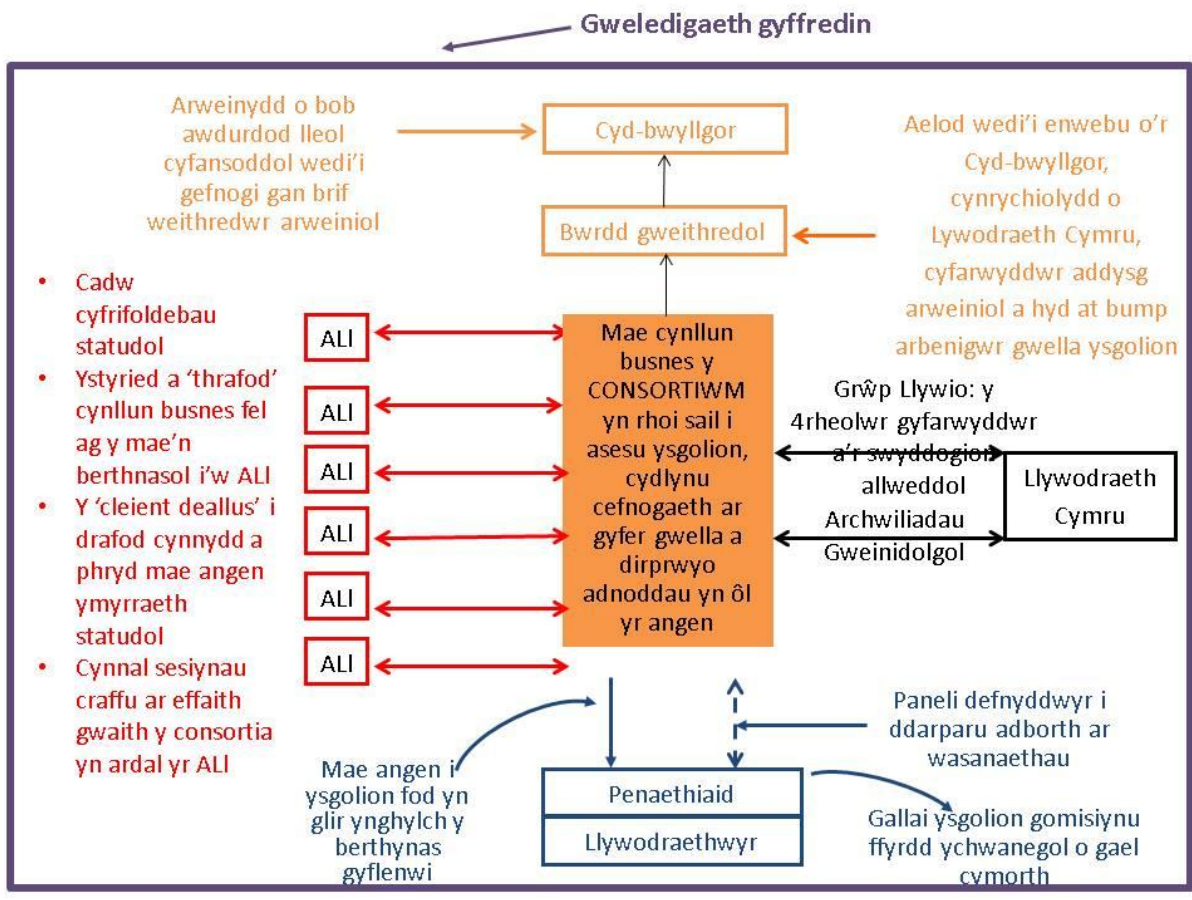
Er mwyn dechrau gwella deilliannau, y nod yw trosglwyddo, yn ystod y misoedd nesaf, i drefniadau'r consortia a nodir yn yr adroddiad hwn erbyn 1 Ebrill 2014.

---

⁵Mae'r ymrwymiad hwn yn cyfeirio at y cytundeb cenedlaethol rhwng CLILC, 22 o arweinwyr yr awdurdodau lleol a'r Gweinidog Addysg a Sgiliau.

Fodd bynnag, rydym yn cydnabod na fydd modd darparu rhai o'r gwasanaethau gwella ysgolion sydd wedi'u cynnwys yn y model hwn erbyn 1 Ebrill 2014. O ganlyniad, fel rhan o'r cynllun busnes ac i ddarparu elfen o hyblygrwydd, bydd angen i'r consortia ddangos yn glir yr hyn a fydd yn cael ei ddarparu erbyn Ebrill 2014 ac Ebrill 2015, ynghyd â rhesymeg glir yn esbonio pam.

Atodiad A: Model llywodraethu consortia

Atodiad B: Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol

Ar 28 Tachwedd, cafodd y Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol ei gymeradwyo gan Bwyllgor Cydgysylltu CLILC.

Cyn hynny, ar 7 Hydref, cyhoeddodd y Gweinidog Addysg a Sgiliau ddatganiad ysgrifenedig a oedd yn amlinellu ei benderfyniad i dderbyn y cynnig diwygiedig gan lywodraeth leol i ddiogelu'r cyllid ar gyfer gwella ysgolion sy'n rhan o setliad cyllidebol llywodraeth leol, ac i ddatblygu ar y cyd Fodel Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol.

Mae'r cytundeb hwn yn disodli'r cynnig, yn Adolygiad Hill, i gyllido gwasanaethau gwella ysgolion rhanbarthol drwy drosglwyddo cyllid o'r RSG. Mae'n cytuno y caiff cyfraniadau'r Awdurdodau Lleol i'r consortia gwella ysgolion rhanbarthol eu diogelu ar sail y fethodoleg a'r cyllid a nodwyd yn y papurau a gyflwynwyd i'r Is-grŵp Dosbarthu (DSG) a'r Is-grŵp Cyllid (FSG).

Sail isafswm cyfraniadau'r Awdurdodau Lleol

Mae'r swm yn seiliedig ar yr isafswm a gynigiwyd yn wreiddiol (£19.2 miliwn) wedi tynnu canran cyfartalog y gostyngiad yn y cyllid refeniw craidd i Gymru, fel a gyhoeddwyd yn y Setliad Llywodraeth Leol Terfynol ar gyfer 2014-15. Mae hyn gyfystyr â -3.4%.

Mae dyraniadau'r awdurdodau unigol yn seiliedig ar ddsraniad Aseiad o Wariant Safonol y sector 'Ysgolion Prif Ffrwd' fel a amlinellir yn Setliad Terfynol 2014-15. Mae'r sector Ysgolion Prif Ffrwd yn cynnwys y prif feysydd gwasanaeth sy'n gysylltiedig ag ysgolion cynradd, uwchradd a darpariaeth addysg arbennig. Mae isafswm cyfraniadau terfynol yr Awdurdodau Lleol ar gyfer 2014-15 i'w gweld yn Nhabl 2.

Mae'r ffigurau hyn yn cynrychioli cyfraniadau craidd yr Awdurdodau Lleol, heb gynnwys incwm a refeniw grant. Yn ogystal â'r cyllid craidd hwn, mae cyfanswm y cyllid ar gyfer y consortia rhanbarthol yn cynnwys incwm a gynhyrchwyd drwy drefniadau masnachu, ar lefel ysgolion a Chytundebau Lefel Gwasanaeth eraill, cyllid grant penodol a ddyrannwyd ar sail ranbarthol ac unrhyw elfennau o arian cyfatebol yr awdurdodau lleol ar gyfer y grantiau hyn. Gallai Awdurdodau Lleol hefyd ddarparu cyllid ychwanegol ar gyfer gweithgarwch ychwanegol penodol. Mae hyn yn cynrychioli 'cyllideb gros' ar gyfer y consortia a bydd y refeniw hwn yn dal i gael ei ryddhau i'r consortia. (Lle bydd consortia rhanbarthol yn ymgymryd â swyddogaethau ychwanegol, bydd y cyllid yn cael ei newid fel y bo'n briodol).

Tablau

Mae tabl 1 yn dangos y cyfraniadau cyfredol ar gyfer 2013-14 a'r cyfraniadau a gynigiwyd yn wreiddiol ar gyfer 2014-15 ym mhapurau'r DSG a'r FSG.

Mae tabl 2 yn dangos isafswm cyfraniadau gofynnol yr Awdurdodau Lleol ar gyfer 2014-15, wedi'u lleihau yn unol â'r newidiadau i'r Setliad Llywodraeth Leol Terfynol (-3.4%).

Tabl 1: Gwariant consortia'r Awdurdodau Lleol a dosraniad arfaethedig y cyllid a drosglwyddwyd ar sail y Sector Ysgolion Prif Ffrwdⁱ

Consortia	Local Authority	Consortia 2013-14 budgets net of income and grant revenue		Transfer Out based on mainstream schools sector		Difference from 2013-14 Budgets		Transfer Out based on Mainstream Schools distribution scaled in line with South East Consortia (a)		Difference from 2013-14 Budgets
		Amount (£)	% Share	Amount (£)	% Share	Amount (£)	% Share	Amount (£)	% Share	Amount (£)
North Wales	Anglesey	£360,800	2.2%	£367,906	2.3%	£7,106	0.0%	£435,073.70	2.3%	£74,274
	Gwynedd	£634,304	3.9%	£648,257	4.0%	£13,953	0.1%	£766,607.69	4.0%	£132,304
	Conwy	£552,640	3.4%	£573,346	3.5%	£20,706	0.1%	£678,020.37	3.5%	£125,380
	Denbighshire	£539,264	3.3%	£545,654	3.4%	£6,390	0.0%	£645,272.71	3.4%	£106,009
	Flintshire	£788,128	4.9%	£818,362	5.0%	£30,234	0.2%	£967,768.35	5.0%	£179,640
	Wrexham	£644,864	4.0%	£681,942	4.2%	£37,078	0.2%	£806,442.48	4.2%	£161,578
	Sub total	£3,520,000	21.7%	£3,635,467	22.4%	£115,467	0.7%	£4,299,185.30	22.4%	£779,185
ERW	Powys	£813,250	5.0%	£693,524	4.3%	-£119,726	-0.7%	£820,138.98	4.3%	£6,889
	Ceredigion	£470,750	2.9%	£365,586	2.3%	-£105,164	-0.6%	£432,330.14	2.3%	-£38,420
	Pembrokeshire	£610,250	3.8%	£669,959	4.1%	£59,709	0.4%	£792,271.77	4.1%	£182,022
	Carmarthenshire	£992,000	6.1%	£1,000,607	6.2%	£8,607	0.1%	£1,183,285.37	6.2%	£191,285
	Swansea	£993,250	6.1%	£1,197,996	7.4%	£204,746	1.3%	£1,416,711.19	7.4%	£423,461
	Neath Port Talbot	£707,500	4.4%	£754,452	4.6%	£46,952	0.3%	£892,190.45	4.6%	£184,690
	Sub total	£4,587,000	28.3%	£4,682,124	28.8%	£95,124	0.6%	£5,536,927.91	28.8%	£949,928
Central South	Bridgend	£693,359	4.3%	£755,003	4.7%	£61,644	0.4%	£892,842.05	4.7%	£199,483
	Vale of Glamorgan	£651,860	4.0%	£700,208	4.3%	£48,348	0.3%	£828,043.26	4.3%	£176,183
	Rhondda Cynon Taf	£1,250,876	7.7%	£1,341,118	8.3%	£90,242	0.6%	£1,585,962.63	8.3%	£335,087
	Merthyr Tydfil	£295,094	1.8%	£318,843	2.0%	£23,749	0.1%	£377,053.39	2.0%	£81,959
	Cardiff	£1,525,297	9.4%	£1,648,302	10.2%	£123,005	0.8%	£1,949,228.46	10.2%	£423,931
	Sub total	£4,416,486	27.2%	£4,763,474	29.3%	£346,988	2.1%	£5,633,129.78	29.3%	£1,216,644
South East	Caerphilly	£1,133,580	7.0%	£1,026,964	6.3%	-£106,616	-0.7%	£1,214,454.30	6.3%	£80,874
	Blaenau Gwent	£423,953	2.6%	£370,663	2.3%	-£53,290	-0.3%	£438,334.04	2.3%	£14,381
	Torfaen	£760,016	4.7%	£531,326	3.3%	-£228,690	-1.4%	£628,328.89	3.3%	-£131,687
	Monmouthshire	£468,403	2.9%	£425,265	2.6%	-£43,138	-0.3%	£502,904.59	2.6%	£34,502
	Newport	£926,421	5.7%	£800,576	4.9%	-£125,845	-0.8%	£946,735.20	4.9%	£20,314
	Sub total	£3,712,373	22.9%	£3,154,794	19.4%	-£557,579	-3.4%	£3,730,757.01	19.4%	£18,384
Wales		£16,235,859	100.0%	£16,235,859	100.0%	£0	0.0%	£19,200,000.00	100.0%	£2,964,141

Notes

Scaling factor of 1.182 used to scale in line with South East Consortia 2013-14 budget levels.

Tabl 2: Isafswm cyfraniadau gofynnol yr Awdurdodau Lleol ar gyfer 2014-15, yn seiliedig ar SSA Ysgolion Prif Ffrwd 2014-15

Rhanbarth	Awdurdod Lleol	Fformiwla SSA	
		Dosraniad y Sector Ysgolion Prif Ffrwd 2014-15	Canran y dosraniad
Y Gogledd	Ynys Môn	422,621	2.3%
	Gwynedd	740,733	4.0%
	Conwy	652,994	3.5%
	Sir Ddinbych	623,793	3.4%
	Sir y Fflint	933,484	5.0%
	Wrecsam	782,631	4.2%
	Is-gyfanswm	4,156,256	22.4%
ERW	Powys	786,048	4.2%
	Ceredigion	414,511	2.2%
	Sir Benfro	759,950	4.1%
	Sir Gaerfyrddin	1,141,069	6.2%
	Abertawe	1,370,773	7.4%
	Castell-nedd Port Talbot	850,288	4.6%
	Is-gyfanswm	5,322,639	28.7%
Canol De Cymru	Pen-y-bont ar Ogwr	862,092	4.6%
	Bro Morgannwg	799,973	4.3%
	Rhondda Cynon Taf	1,531,657	8.3%
	Merthyr Tudful	359,863	1.9%
	Caerdydd	1,917,619	10.3%
	Is-gyfanswm	5,471,204	29.5%
Y De-ddwyrain	Caerffili	1,169,666	6.3%
	Blaenau Gwent	417,511	2.3%
	Torfaen	600,536	3.2%

Sir Fynwy	481,642	2.6%
Casnewydd	934,254	5.0%
Is-gyfanswm	3,603,609	19.4%
Cymru	18,553,708	100.0%

ⁱ Mae'r sector Ysgolion Prif Ffrwd yn cynnwys yr IBA canlynol: Addysgu Meithrin a Chynradd a Gwasanaethau Ysgol Eraill, Addysgu Ysgolion Uwchradd a Gwasanaethau Eraill, Addysg Arbennig, Grant Brechwast Ysgolion, Grant Blas am Oes, Grant Cwnsela Ysgolion, Grant AAA Prif Ffrwd Ôl-16, Grant AAA Ysgolion Arbennig Ôl-16 a Grant y Tu Allan i'r Sir.